

*Яценко Г.В.,
методист з позашкільної,
позакласної та виховної роботи
КЗ ТРР «Районний методичний центр»*

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Виховання - процес, що починається з дитинства, коли в душу дитини закладаються основні життєві принципи, що допомагають їй стати Людиною з великої букви, сміливо увійти до епохи нового розуму і зайняти в ній гідне місце.

Класний керівник – найнеобхідніша людина для дитини в сучасній школі. У нього незвичайна місія в житті: не тільки керувати, направляти, але й виховувати. Його призначення – простежити за становленням особистості дитини, що входить у сучасний світ, виховати людину, здатну гідно зайняти своє місце в житті.

У сучасних умовах необхідно дійти до кожного учня, створити умови для розвитку індивідуальних здібностей, сформуванню в дитини потребу до самовираження. Кожна людина хоче бути значною, соціально самостверджуватися, тому основним виховним завданням є реалізація особистісно орієнтованого підходу до виховання.

Класний керівник повинен бути професіоналом, уміти ставити себе поряд з дитиною в діяльності, а не напроти неї, допомогти дитині зрозуміти себе і повірити в свої сили, створювати ситуації успіху.

Процес становлення незалежної демократичної України з її прагненням стати повноправним членом європейської спільноти передбачає всебічне утвердження в суспільному та індивідуальному бутті цивілізованого життя на основі загальнолюдських цінностей та духовних, моральних і культурних засад життя українського народу. Тому мета сучасного освітнього процесу – не тільки сформуванню необхідні компетенції, надати ґрунтовні знання з різних предметів, а й формувати громадянина, патріота; інтелектуально розвинену, духовно і морально зрілу особистість, готову протистояти асоціальним впливам, вирішувати проблеми.

Школа ХХІ століття потребує створення виховного простору, спрямованого на виховання конкурентно спроможної особистості, котра зуміє розробляти свої життєві плани, самостійно використовувати знання для розв'язання проблем.

Виховання учнів – складний поетапний процес, який реалізується при організації навчально-виховної, позаурочної та позакласної діяльності, роботи органів учнівського самоврядування та взаємодії з батьками, громадськими організаціями.

Сучасний етап розвитку національної системи освіти та виховання характеризується поширенням інноваційних процесів, істотною особливістю яких є варіативність, технологічність. Навчально-виховна практика потребує технологій, які б сприяли створенню умов для саморозвитку та самореалізації особистості, забезпеченню щастя і радості дитинства, формуванню особистісної конкурентоздатності.

«Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів» передбачають організацію виховного процесу в класному колективі та в роботі з батьками на засадах проектної педагогіки. У проектній діяльності увагу класного керівника (вихователя) слід акцентувати на розвитку творчої особистості дитини, виявленні та становленні індивідуальних особливостей школярів, рівні особистісно-виховних досягнень учнів, створенні відповідних умов у школі для всебічного розвитку учнів, функціонуванні системи медично-психологічного та соціально-педагогічного забезпечення процесу розвитку школярів.

Проектна діяльність – одна з найперспективніших складових освітнього процесу, тому що створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує всі необхідні життєві компетенції, які на Раді Європи були визначені як основні в XXI столітті: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні.

Застосування проектної технології забезпечує побудову навчально-виховного процесу на основі діяльнісного й особистісного підходів, сприяє формуванню позитивної мотивації учнів, активізації їхньої пізнавальної діяльності. До переваг проектної діяльності також належить розвиток різноманітних здібностей учнів: конструктивне спілкування, співпраця, взаємодія, долання суперечок, використання різноманітних засобів дизайну, добирання різноманітного наочного матеріалу.

На думку О.Пехоти, проект – це цільовий акт діяльності, в основі якого лежать інтереси дитини.

Використання проектної технології передбачає реалізацію певних цілей:

- змістовну організацію творчої діяльності дітей, у процесі якої вихованець стає суб'єктом виховного процесу;
- формування в учнів практичних навичок організації власної діяльності, планування часу і виконання завдань за графіком;
- виховання відповідальності, здатності до самоорганізації, самодисципліни;
- розвиток умінь і навичок творчого пошуку;
- створення, презентації та захист власних знахідок і думок;
- розширення світогляду, поглиблення впливу різних напрямків виховання;
- здійснення інтелектуального розвитку;
- розвиток ініціативи, творчості, активності, самодіяльності.

Основою методу проектів є розвиток критичного мислення, пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі.

У практиці сучасної педагогіки розрізняють такі типи проектів:

- Дослідницькі проекти вимагають добре продуманої структури проекту, визначених цілей, актуальності предмету дослідження для всіх його учасників, соціальної значущості, продуманості методів, у тому числі експериментальних методів обробки результатів.
- Творчі проекти не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, інтересам школярів.

- Ігрові проекти передбачають, що учасники беруть собі визначені ролі, обумовлені характером і змістом проекту. Імітуються соціальні та ділові стосунки персонажів, які ускладнюються вигаданими учасниками ситуаціями.
- Інформаційні проекти спрямовані на збирання інформації про певний об'єкт, явище, на ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз та узагальнення фактів. Такі проекти вимагають добре продуманої структури, можливості систематичної корекції в процесі роботи над проектом.
- Практично-орієнтовані проекти потребують добре продуманої структури, навіть сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них. Результат діяльності чітко визначено з самого початку, він орієнтований на соціальні інтереси учнів (газета, документ, спектакль, програма дій, довідковий матеріал тощо).

У науковій літературі за характером контактів проекти поділяють на внутрішні та міжнародні. Внутрішніми називають проекти, організовані або всередині однієї школи, або між школами, класами всередині регіону, країни. У міжнародних проектах беруть участь представники різних країн, для їх реалізації можуть застосовуватися засоби інформаційних технологій. За кількістю учасників проекти поділяють на особистісні, парні та групові. За тривалістю проведення проекти розрізняють: короткодійучі (кілька уроків з програми одного предмета), середньої тривалості (від тижня до місяця), довготривалі (кілька місяців).

На практиці частіше доводиться мати справу зі змішаними типами проектів.

Метод проектів завжди припускає розв'язування деякої проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань, умінь із різних галузей науки, техніки, технології, творчих галузей. Результати виконаних проектів повинні бути “відчутними”, тобто, якщо це теоретична проблема, то конкретне її розв'язання, якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження.

Для успішної реалізації виховних проектів потрібні такі умови:

- наявність значущої у творчому, дослідницькому плані проблеми;
- уміння вчителя ставити ключові та тематичні запитання;
- практична значущість очікуваних результатів (публікація, постер, альманах тощо);
- самостійна робота учнів;
- структурування змістовної частини проекту (етапи, завдання, розподіл ролей тощо);
- використання дослідницьких методів;
- застосування комп'ютерних технологій (для пошуку інформації, спілкування з іншими учасниками проекту, створення кінцевого продукту проекту).

Для їх раціонального використання необхідно враховувати такі особливості:

- планування діяльності дітей протягом тривалого проміжку часу, виокремлення етапів, поетапне підбиття підсумків;

- поєднання індивідуальної та колективної діяльності щодо написання творчих робіт, створення макетів, пошукової роботи тощо;
- організація колективного й міжособистісного спілкування, взаємодопомоги, підтримки;
- реалізація в процесі поєднання декількох форм виховної роботи, наприклад: усний журнал, ярмарок, заочна подорож, віртуальна лабораторія тощо;
- використання системи методів виховання, насамперед продумування системи доручень, які б відповідали інтересам, запитам, уподобанням, нахилам, здібностям дітей;
- спрямування діяльності вихованців на виготовлення практично значущого, матеріального продукту;
- створення ситуацій успіху для вихованців.

Кожна педагогічна технологія має свою специфіку, переваги та певні труднощі використання. Тому лише її системне та оптимальне використання суттєво підвищить якість і результативність виховного процесу.

Успіх упровадження проектної технології залежить від усвідомлення педагогами її значення, знання й дотримання ними алгоритму проектної діяльності, який складається:

I. Організація проекту, коли відбувається визначення теми й мети, формулюється проблема, висувається гіпотеза щодо її розв'язання.

II. Планування діяльності через визначення джерел інформації, опис бажаних кінцевих результатів, розподіл завдань для роботи в малих групах.

III. Дослідження теми, що дає можливість школярам навчитися збору інформації з різноманітних джерел, аналізувати її, робити висновки та вносити пропозиції.

IV. Результати проектної діяльності оформлюються різними способами.

Здійснюється презентація проекту (у формі усного журналу, «живої газети», свята, створення веб-сайту, газети у форматі MS Publisher, конкурсу малюнків, виставки поробок тощо). Захист проекту – кульмінація всієї проектної роботи. Проводиться він за участю всіх співавторів проектів. Запрошуються гості: учні інших класів, батьки, учителі, представники громадських організацій та державних установ. У ході захисту проектів діти вчаться чітко й переконливо викладати інформацію, захищати свою точку зору, ставити питання, слухати один одного. Багатьом дітям такі виступи допомагають повірити у свої сили, у себе, знайти своє місце в класному колективі. На цьому ж етапі відбувається підбиття підсумків виконання проекту та визначення завдань для нових проектів. Рефлексія є обов'язковою, вона має важливе значення, тому що дає можливість учням самостійно відстежувати процес власного саморозвитку.

Необхідно зазначити, що особливі вимоги в роботі над проектом висуваються до керівника. Усі етапи проектної діяльності школярів повинні координуватися. Тому вчитель, класний керівник сам повинен володіти методами досліджень, уміти

висувати гіпотези, шукати розв'язання проблем. Він повинен бути зацікавлений в інтелектуальній діяльності, мати високу культуру мислення, бути терплячим.

На підставі проведеного аналізу особливостей проектної діяльності можна зазначити, що вона дозволяє наблизити навчально-виховний процес до життя, до потреб дітей, процес виховання адаптувати до реальних життєвих ситуацій, а головне – робить життя школярів цікавим і змістовним.

Класні керівники й учні йдуть цим шляхом разом, від проекту до проекту.

Отже, час проектних технологій прийшов, і вміння використовувати їх – це показник високої кваліфікації та інноваційного мислення педагога, орієнтації на розвиток креативності школяра у процесі виховання, підготовки конкурентоспроможної особистості громадянина та патріота України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання : науково-методичний посібник / І.Д. Бех. – К. : ІЗИН, 1998. – 204 с.
2. Галицький О. Навчаємо і виховуємо / Проектна діяльність у школі / О. Галицький. – К. : Шк. світ, 2007. – С. 79- 86.
3. Головка М.В. Загальні тенденції та психолого-педагогічні проблеми запровадження сучасних технологій навчання. Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. /Кол. авт.-К.: НМЦСО освіти, 2001. - Вик.30. - 254с.
4. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій/ автор-укладач Н.П.Наволокова.- Х.: Вид.група «Основа», 2009.- С.78-83.
5. Освітні технології: навчально-методичний посібник / за ред. О.М.Пехоти. – К.: А.С.К., 2003. – 255 с.
6. Проектна діяльність у школі / упорядник М. Голубенко. – К. : Шкільний світ, 2007. – 128 с.
7. Білецька Л.Д. Застосування методу проектів у виховній системі [Електронний ресурс]. - // Сайт Світлани Іванівни Зварічук— Текст. дан.— Режим доступу: <http://zastupnik.at.ua/publ/rizne/> (дата звернення: 16.03.12). —Назва з екрану